

Osanottajat

Arkkipiispa Jukka Paarma	Turku
Biskop Erik Vikström	Borgå
Piispa Eero Huovinen	Helsinki
Piispa Voitto Huotari	Mikkeli
Piispa Jorma Laulaja	Lapua
Piispa Wille Riekkinen	Kuopio
Piispa Juha Pihkala	Tampere
Piispa Ilkka Kantola	Turku
Piispa Samuel Salmi	Oulu
Kenttäpiispa Hannu Niskanen	
Aessori Kari Mäkinen	Turku
Aessori Kalervo Huttunen	Tampere [Särkiöllä este!]
Aessori Viljo Juntunen	Oulu
Aessori Matti Wirilander	Mikkeli
Assessor Kasten Österholm	Borgå
Aessori Hannu Komulainen	Kuopio
Aessori Tapio Luoma	Lapua
Aessori Seija Molina	Helsinki
Kirkkoneuvos Seppo Häkkinen	
Piispainkokouksen sihteeri Kalervo Salo	
Piispainkokouksen teologinen sihteeri Hannu Juntunen	
Arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen	

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta kokoontui Helsingissä 16.12.2002 ja 10.1. sekä 24.1.2003.

Jäsenet

Piispa Ilkka Kantola, puheenjohtaja
Aessori Pekka Särkiö
Aessori Hannu Komulainen
Aessori Jaakko Simojoki
Teol. toht., Hannu Juntunen, 2. sihteeri
Teol. toht., Kalervo Salo, sihteeri

1 §

Piispainkokouksen istunnon avaus

Piispainkokouksen istunto Helsingissä Kirkkohallituksen toimitalossa alkoi tiistaina 31.3.2003 klo 10.15.

Istunnon aluksi *arkkipiispa Jukka Paarma* toimitti aamurukouksen.

2 §

Nimihuuto

Suoritetussa nimihuudossa todettiin kaikkien piispainkokouksen jäsenten olevan läsnä. Aessori Pekka Särkiö oli estynyt osallistumasta kokoukseen perheeseensä syntyneen tyttövauvan tähden. Hänen tilallaan kokoukseen osallistui aessori Kalervo Huttunen.

3 §

Työjärjestys

Piispainkokous päätti

hyväksyä esityslistan istunnon työjärjestykseksi.

4 §

Pöytäkirjan tarkistajat

Piispainkokous päätti

valita pöytäkirjan tarkistajiksi asessori Hannu Komulaisen ja asessori Jaakko Simojoen.

5 §

Kirkon virkarakennekomitean mietintö

Piispainkokous päätti istunnossaan 10.-11.9.2002 (14 §) perustaa työryhmän laatimaan lausuntoa virkarakennekomitean mietinnöstä seuraavaan kokoukseen mennessä. Piispainkokous nimesi työryhmän puheenjohtajaksi piispa Samuel Salmen sekä jäseniksi pappisasessori Seija Molinan, lakimiesasessori Tuija Alatalon, Kirkon koulutuskeskuksen johtaja Simo Peuran ja pääsihteerin Kari Kopperin. Työryhmä kutsui sihteerikseen vs. piispainkokouksen sihteerin Kallervo Salon. Työryhmä kokoontui neljä kertaa ja kuuli asiantuntijana kirkkoneuvos Risto Cantellia.

Valmistusvaliokunta oli käsitellyt kokouksissaan mietintöluonnosta ja antanut siitä työryhmälle palautetta. Piispainkokous päätti istunnossaan 11.-12.2.2003 (5 §) jatkaa asian käsittelyä 31.3.2003 pidettävässä piispainkokouksessa. Valmistusvaliokunta oli laatinut ehdotuksen kirkolliskokoukselle annettavasta lausunnosta.

Piispainkokouksen sihteeri Kalervo Salon esittelypuheenvuoron jälkeen käydyssä yleiskeskustelussa puheenvuoroja käyttivät Vikström, Pihkala, Salmi, Huotari, Kantola, Laulaja ja Paarma.

Tekstin yksityiskohtaisessa käsittelyssä Vikström ehdotti johdannon toisesta kappaleesta jätettäväksi pois lausetta ”*työ on onnistunut kokonaisuudessaan varsin hyvin*”. Esitystä ei kannatettu. Saman kappaleen pohjatekstin sanat ”*ja hankalan*” jätettiin yksimielisesti pois.

Jakson 2.1 toisen kappaleen sana ”*seurakuntien*” muutettiin yksimielisesti sanaksi ”*seurakunnan*”. Pihkala esitti Laulajan kannattamana kolmannen kappaleen kahta ensimmäistä virkettä ”*nykyinen diakonian virka sijoittuu kirkon erityisen viran ja maallikkoviran välimaastoon. Joidenkin mielestä kyse on ordinoidusta virasta, joidenkin maallikkovirasta*” muutettavaksi muotoon ”*nykyinen diakonian virka kirkossamme on joidenkin mielestä ordinoitu virka ja joidenkin mielestä maallikkovirka*”. Äänestyksessä valmistusvaliokunnan esitys sai 7 ääntä ja Pihkalan esitys 10 ääntä.

Jakson 2.1 neljännen kappaleen kaksi viimeistä virkettä ”*mikäli jatkossa on tarpeen, voidaan käyttää käsitteitä musiikki-diakoni (kanttori), teologidiakoni (lehtori), lähetysdiakoni (lähetyssihteeri) tai lapsityön diakoni (lapsityönohjaaja ja lapsityön johtaja). Tässä lausunnossa termejä käytetään edellä esitetyn mukaisesti*” muutettiin yksimielisesti muotoon ”*tarvittaessa voidaan puhua seurakuntadiakoneista tai seurakuntadiakonisoista (nykyiset diakonit/diakonissat) tai nuorisotyön diakoneista (nykyiset nuorisotyönohjaajat). Voidaan käyttää myös käsitteitä lähetysdiakoni (lähetyssihteeri) ja lapsityön diakoni (lapsityönohjaaja ja lapsityön johtaja)*”. Vikström esitti viidennen kappaleen toiseksi viimeisen virkkeen sa-

namuodoksi: *”Tunnustuskirjat tuntevat myös apupappeja, joita kutsutaan diakoneiksi”*. Esitystä ei kannatettu. Kokous päätti yksimielisesti siirtää kuudennen kappaleen kaksi viimeistä virkettä kappaleen alkuun.

Jakson 2.2 neljännen kappaleen loppuun Vikström ehdotti uutta virkettä *”tällainen on verrattavissa tilanteeseen, kun seurakuntapastorista tulee kappalainen tai kirkkoherra”*. Ehdotusta ei kannatettu. **Jakson 2.3** toisesta kappaleesta poistettiin yksimielisesti viimeinen virke *”tämä saattaisi aiheuttaa tarpeettomia ekumeenisia ongelmia”*. Neljännestä kappaleesta poistettiin yksimielisesti viimeinen virke *”piispainkokouksen mielestä virkarakennekomitean ehdottama käytäntö ei ole Porvoon sopimuksen mukainen”*.

Jaksossa 2.4 Pihkala esitti Riekkisen kannattamana ensimmäisen kappaleen viimeisen virkkeen *”komitean edustama ordinaation tulkinta on tässä suhteessa ongelmallinen”* pois jättämistä. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 5 ääntä ja Pihkalan ehdotus 11 ääntä. Vikström esitti Pihkalan kannattamana toisen kappaleen toisen virkkeen muuttamista muodosta *”kyseessä ei siis ole installaatio”* muotoon *”kyseessä ei siis ole pelkkä installaatio”*. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan kanta sai 3 ääntä ja Vikströmin ehdotus 15 ääntä. Pihkala esitti Riekkisen kannattamana virkkeen *”piispainkokouksen mielestä virkarakennekomitean ehdottama käytäntö ei ole Porvoon sopimuksen mukainen”* pois jättämistä. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 6 ääntä ja Pihkalan esitys 11 ääntä. Pihkala esitti Riekkisen kannattamana neljännestä kappaleesta jätettäväksi pois virkettä *”diakonin oikeus toimittaa erityistapauksissa ehtoollinen saattaisi aiheuttaa tarpeettomia kysymyksiä hoidettaessa kirkkomme ekumeenisia suhteita”*.

Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan kanta sai 8 ääntä ja Pihkalan esitys 10 ääntä. Kokous päätti yksimielisesti lisätä viidenteen kappaleeseen sulkuihin sanat ”*diaconal ministry*”.

Jaksosta 3.1 kokous päätti yksimielisesti käydyin keskustelun perusteella poistaa ensimmäisestä kappaleesta sanat ”*tässä vaiheessa*” ja kuudennesta kappaleesta sanat ”*ainakaan ensivaiheessa*”. Kokous päätti yksimielisesti muuttaa kuudennen kappaleen viimeisen sanan ”*musiikki-diakoneiksi*” sanaksi ”*diakoneiksi*”. Samoin kokous yksimielisestä päätti muuttaa seitsemännen kappaleen sanan ”*kannattaako*” sanaksi ”*tulisiko*”. Vikström ehdotti Riekkisen kannattamana seitsemännen kappaleen virkkeen ”*piispainkokouksen mielestä lehtoreita ei tässä vaiheessa kannata vihkiä teologidiakoneiksi eikä heidän virkaansa tai asemaansa ole tässä yhteydessä tarpeen muutoinkaan muuttaa*” muuttamista muotoon ”*piispainkokouksen mielestä lehtoreita ei tule vihkiä diakoneiksi*”. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan kanta sai 3 ääntä ja Vikströmin ehdotus 14 ääntä. Kokous päätti yksimielisesti jättää kahdeksannesta kappaleesta pois virkkeen ”*monet heistä eivät ole viranhaltijoita tai päätoimisia työntekijöitä*”.

Laulaja esitti Huotarin kannattamana jakson 3.1 kahdeksannen kappaleen virkkeiden ”*ordinaatio voisi tuoda tarpeetonta eriarvoisuutta saman työn sisään. Esimiestehtävissä julistustyön osuus voi olla vähäistä. Lapsityön johtajien ja lapsityönohjaajien voi katsoa luontevasti hoitavan tehtäviään yhteisen pappeuden pohjalta eikä heitä ole tarpeen ordinoida ainakaan ensivaiheessa lapsityön diakoneiksi*” muuttamista muotoon ”*piispainkokouksen mielestä lapsityön johtajat ja lapsityönohjaajat, joilla on erityiskoulutus ja vähintään AMK-tutkinto, voidaan vihkiä diakoneiksi*”.

Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan kanta sai 8 ääntä ja Laulajan ehdotus 9 ääntä.

Vikström esitti Riekkisen kannattamana yhdeksännen kappaleen virkkeen *”tulevaisuudessa tämä virka voi yleistyä”* pois jättämisestä. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunta sai 7 ääntä ja Vikströmin kanta 11 ääntä. Laulaja esitti Huotarin kannattamana virkkeen *”piispainkokouksen mielestä tässä vaiheessa ei ole tarpeen vihkiä tähän ammattiryhmään kuuluvia lähetyksiä diakoneiksi”* muuttamista muotoon *”piispainkokouksen mielestä erityiskoulutuksen saaneet ja vähintään AMK-tutkinnon suorittaneet lähetyssihteerin virkaan kutsutut voidaan vihkiä diakoneiksi”*. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan kanta sai 5 ääntä ja Laulajan kanta 11 ääntä. Tämän päätöksen perusteella piispainkokous päätti yksimielisesti muuttaa jakson 3.1 ensimmäisen kappaleen muotoon *”piispainkokous katsoo, että diakoniksi voidaan vihkiä diakonian ja nuorisotyön sekä erikseen määritellyissä lapsityön ja lähetyksen viroissa toimivia ja piispainkokouksen määrittelemät kelpoisuusehdot täyttäviä henkilöitä”*.

Kokous päätti yksimielisesti muuttaa **jakson 3.2** ensimmäisen kappaleen sanan *”olisi”* muotoon *”on”* ja jättää pois kolmannen kappaleen ilmauksen *”(ainakaan alkuvaiheessa)”*. Vikström esitti viidennen kappaleen lopusta virkkeen *”luontevinta olisi, että näitä asioita käsittelee ainoastaan yksi viranomainen, ei sekä tuomiokapituli että paikallisseurakunnan hallintoelin”* pois jättämisestä. Esitystä ei kannatettu.

Niskanen esitti, että jakson 3.2 kuudennen kappaleen ensimmäinen virke *”piispainkokouksen mielestä on luontevaa, että diakonien tehtäviin voisi kuulua saarnaaminen ja ehtoollisen vietossa avustaminen”* muutettaisiin muotoon *”piispainkokouksen mielestä on luontevaa, että diakonien tehtäviin voisi kuu-*

lua saarnaaminen kirkkoherran luvalla ja ehtoollisen vietossa avustaminen”. Ehdotusta ei kannatettu. Wirilander ehdotti saman virkkeen sanamuodoksi ”*piispainkokouksen mielestä on luontevaa, että diakonien tehtäviin kuuluu ehtoollisella avustaminen ja kirkkoherran luvalla saarnaaminen*”. Ehdotusta ei kannatettu. Huotari esitti Vikströmin kannattamana virkettä muodossa ”*piispainkokouksen mielestä on luontevaa, että diakonien tehtäviin voisi kuulua ehtoollisen jakamisessa avustaminen*”. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 2 ääntä ja Huotarın esitys 15 ääntä.

Jakson 3.2 seitsemännen kappaleen virke ”*tämä muutos ei olisi kovin suuri*” muutettiin yksimielisesti muotoon ”*tämä muutos ei olisi komitean mielestä kovin suuri*”. Ilmaus ”*uudistuksen myötä diakoniksi vihityt voisivat toimittaa sanajumalanpalveluksen, joka ei ole päiväjumalanpalvelus (esimerkiksi leiriolosuhteet)*”. Piispainkokouksenkin mielestä on johdonmukaista, että sanan palvelija voi toimittaa sanajumalanpalveluksen. Piispainkokous katsoo, että diakoniksi vihitty voisi myös toimittaa erilaisia sanajumalanpalvelukseen rinnastettavia siunaamistoimituksia kuten kodin siunaamisen, yksityisen ripin tai käsikirjan mukaisen sairaan luona käynnin” muutettiin yksimielisesti muotoon ”*ehdotetun uudistuksen myötä diakoniksi vihityt voisivat toimittaa sanajumalanpalveluksen, joka ei ole päiväjumalanpalvelus (esimerkiksi leiriolosuhteet)*”. Piispainkokouksenkin mielestä on johdonmukaista, että diakoni kirkkoherran antamalla luvalla voi erityistilanteissa toimittaa sanajumalanpalveluksen. Piispainkokous katsoo, että diakoniksi vihitty voisi myös toimittaa erilaisia sanajumalanpalvelukseen rinnastettavia siunaamistoimituksia kuten kodin siunaamisen tai yksityisen ripin”.

Jakson 3.2 kahdeksannen kappaleen virke ”*vaikka kyse onkin luonteeltaan rukoushetkestä, tehtävä ei luontevasti sovellu diakoniksi vihitylle*” muutettiin yksimielisesti muotoon ”*kyse on kasuaalitoimituksen luonteisesta rukoushetkestä*”. Yhdeksän-

nen kappaleen virke ”*myös avioliittoon vihkeminen tulee säilyttää vain pappien tehtävänä*” muutettiin yksimielisesti muotoon ”*myös avioliittoon vihkeminen tulee sen kasuaaliluonteen tähden säilyttää vain pappien tehtävänä*”. Virke ”*vaikka avioliiton siunaaminen olisikin periaatteessa mahdollista uskoa diakoniksi vihitylle, ei tähän kannattane ryhtyä*” päätettiin yksimielisesti muuttaa muotoon ”*sama koskee avioliiton siunaamista*”. Kappaleen viimeinen virke ”*avioliiton hengellinen siunaaminen kannattaa säilyttää vain papin tehtävänä*” päätettiin yksimielisesti jättää pois.

Jakson 3.2 kymmenennen kappaleen sanamuoto ”*esimerkiksi rippikouluopetukseen osallistunut diakoni tai nuorisotyönohjaaja voi nykyjärjestelmänkin puitteissa hoitaa joitain konfirmaatiojumalanpalveluksen osia. Konfirmaatio viittaa kastehekkeen, sakramenttiin. Myös tästä syystä on loogista, että konfirmation toimittaisi jatkossa vain pappi*” päätettiin yksimielisesti muuttaa muotoon ”*rippikouluopetukseen osallistunut diakoni tai nuorisotyönohjaaja voi nykyjärjestelmän tapaan hoitaa joitain konfirmaatiojumalanpalveluksen osia*”. Kahdennentoista kappaleen virke ”*piispainkokous on luonteva taho päättämään erikseen virkapukeutumisesta*” päätettiin yksimielisesti jättää pois.

Jaksossa 3.3 kokous päätti yksimielisesti muuttaa toisen kappaleen tekstin ”*diakoniksi vihityt eivät opintojensa ja työkokemuksensa perusteella voi olla teologisten ja kirkon hallintoon liittyvien kysymysten hoidossa yhtä päteviä. Tästä syystä piispainkokous katsoo, että jatkossakin on taattava riittävä pappisviran edustus kirkon hallintoelimissä*” muotoon ”*koulutuksen ja kokemuksen perusteella papistolla on erityisiä edellytyksiä teologisten ja hallinnollisten kysymysten hoitamiseen eikä heidän osuuttaan kirkon hallinnossa tule kaventaa. Lisäksi on otettava huomioon, että papisto toimii heille kuuluvalla virkavastuulla*”.

Kokous poisti yksimielisesti kolmannen kappaleen konditionaalimuodot.

Riekkinen esitti jakson 3.3 neljännen kappaleen virkkeiden *”komitean ehdottaman menettelytavan solmukohdaksi muodostuu diakoniksi vihittyjen rekisteritietojen ylläpito. Asian hoitamiseksi on ehdotettu erilaisia ilmoitusvelvollisuuksia (paikallisseurakunnat, asianomaiset itse). Voidaan olettaa ilmoitusvelvollisuuteen perustuvan diakoneihin kuuluvien luettelon osoittautuvan varsin haavoittuvaksi, aiheuttavan runsaasti lisätyötä ja tulevan helposti puutteellisesti päivitetyksi”* poistamista. Esitystä ei kannatettu. Kokous päätti yksimielisesti poistaa kuudennesta kappaleesta tekstin *”joka toteutetaan joko supistamalla nykyisiä papiston ja maallikoiden kiintiöitä tai lisäämällä vastaava määrä kokousedustajia”* sekä virkkeen *”kirkkohallituksessa toinen pappisedustaja voidaan korvata diakoniksi vihityllä”*.

Vikström ehdotti Paarman kannattamana **jakson 3.5** toisen kappaleen jättämistä kokonaan pois lausunnosta. Huotari ehdotti Laulajan kannattamana, että kyseisestä kappaleesta jätetään pois ainoastaan virke *”viranhaltija voi siihen vapaaehtoisesti hakeutua”*. Suoritettussa äänestyksessä olivat ensin vastakkain Vikströmin ja Huotarin ehdotukset, jolloin Vikströmin ehdotus sai 5 ääntä ja Huotarin 12 ääntä. Toisessa äänestyksessä Huotarin ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Tauon aikana valmistusvaliokunta muutti esitystään **luvun 4** osalta aiemmin tehtyjen päätösten mukaisiksi. Valmistusvaliokunnan uusi esitys hyväksyttiin yksimielisesti.

Piispainkokous päätti

antaa kirkolliskokoukselle liitteen mukaisen lausunnon.

*Liite***Piispainkokouksen lausunto nro 1/2003 kirkolliskokoukselle**

Asianro 2002-00692 - lausuntopyyntö

Asianro 2003-00139 - mietintö

KIRKON VIRKARAKENNEKOMITEAN MIETINTÖ

Piispainkokous kävi kokouksessaan 10.-11.9.2002 (14 §) lähete-keskustelun juuri ilmestyneestä kirkon virkarakennekomitean mietinnöstä. Samalla päätettiin perustaa työryhmä valmistelemaan piispainkokouksen lausuntoa kirkolliskokoukselle. Työryhmän ehdotus piispainkokouksen lausunnoksi on olemassa erillisenä julkaisuna (KIRKON VIRKARAKENNEKOMITEA. PALVELIJOIKSI VIHITYT. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2003:1). Piispainkokous päätti istunnossaan 11.-12.2.2003 (5 §) palauttaa asian valmistusvaliokunnalle valmisteltavaksi 31.3.2003 pidettävään piispainkokoukseen.

Piispainkokous toteaa, että virkarakennekomitea on saanut kirkolliskokoukselta haastavan tehtävän. Työ on onnistunut kokonaisuudessaan varsin hyvin. Virkarakennekomitea on kyennyt laatimaan hankalasta asiasta painavan puheenvuoron.

1. Virkarakennekomitean esitys

Virkarakennekomitean mielestä kirkon viran yhteyteen perustettavaan diakonaattiin kuuluvien virkojen kokonaisuuteen voidaan koota nykyiset diakonian, musiikin ja kasvatuksen virat edellyttäen, että niillä on riittävästi keskinäistä yhteyttä. Vihkiminen tapahtuisi teologisesti katsoen samaan hengelliseen virkaan papis-
ton kanssa. Piispa toimittaisi ordinaation, johon kuuluu vetoaminen julkiseen kutsuun, kätten päälle paneminen, Pyhän Hengen

avuksi huutaminen ja virkaan tai tehtävään lähettäminen ja valtuuttaminen. Vihkimys diakonaatin virkoihin voitaisiin toteuttaa samassa messussa pappisvihkimyksen kanssa yhteistä kaavaa käyttäen, mutta kuitenkin tuoden esiin erilaiset vokaatiot.

Koska virka on yksi, vihkimistä ei tule toistaa. Virasta toiseen siirryttäessä voitaisiin käyttää vihkimisen kaavaa, mutta toimitus tulkittaisiin virkaan asettamiseksi. Täten piispaksi vihkiminen merkitsisi papin asettamista piispan virkaan. Vastaavasti toimitus, jossa diakonista tai katekeetasta tulee pappi, olisi installaatio. Virkarakennekomitea ymmärtää piispanviran pappisviran erityismuotona. Myös diakonille, kanttorille ja kasvatuksen viroissa oleville voitaisiin osoittaa kirkon viran alaan kuuluvia tehtäviä. Komitean mukaan Kristuksen asettaman yhden ja saman hengellisen viran sisäpuolelle olisi mahdollista perustaa erilaisia viran muotoja. Olisi olemassa vain yksi ministerium, jota hoitaisivat niin pappi, piispa kuin diakonikin. Virkarakennekomitea ottaa käyttöön käsitteen *kirkon hengellinen virka*. Siihen sisältyy diakonaatti piispanviran ja pappisviran rinnalla.

Diakonaattiin kuuluisivat diakoni, diakonissa, kanttori sekä katekeetta (nuorisotyönohjaaja, lehtori, lapsityönohjaaja, lapsityön johtaja ja lähetys sihteeri). Diakonaatin sisällä koulutus olisi vertailukelpoinen (vähintään piispainkokouksen hyväksymä AMK-tutkinto, ordinaatiokoulutus).

Kaikilla viroilla tulisi olla yhteys sanan julistamiseen ja sakramenttien jakamiseen. Jumalanpalvelustehtävien liittäminen elimelliseksi osaksi viran hoitamista tukisi työntekijän hengellistä elämää. Diakonaattiin kuuluva voisi toimittaa hautaan siunaamisen (edellytyksenä vainajan tahto ja asiasta sopiminen kirkkoherran kanssa) sekä piispainkokouksen ohjeiden mukaisesti sanajumalanpalveluksen ja avioliiton siunaamisen. Diakonaattiin kuuluva voisi saarnata jumalanpalveluksessa kirkkoherran luvalla ja avustaa ehtoollisen jakamisessa. Lehtori voisi edelleen hoitaa myös konfirmaation. Diakoni, diakonissa ja lehtori (ei katekeetta) voisi jakaa sairaan ehtoollisen (KJ 2:10 §) piispainkokouksen ohjeiden mukaisesti.

Kirkon virkaan vihittyjen tulisi voida osallistua kirkon hallintoon. Vaalikelpoisuus piispan virkaan kuitenkin edellyttäisi pappisvirkaa ja vaalikelpoisuudet pappisasessorien ja lääninrovastien virkoihin säilyisivät entisellään. Kirkolliskokouksessa diakonaattiin kuuluvilla tulisi olla oma kiintiönsä, joka otettaisiin pois papiston kiintiöstä (19 pappia ja 13 diakonaattiin kuuluvaa). Samaa periaatetta noudatettaisiin hiippakuntatason hallintoelimien vaalissa. Kirkkohallituksessa olisi jatkossa yhden pappisjäsenen lisäksi yksi diakonaattiin kuuluva. Diakonaattiin vihityllä olisi äänioikeus piispan, pappisasessorin, lääninrovastin, hiippakuntatason hallintoelimen ja kirkolliskokousedustajien vaalissa.

Ehdotuksen mukaan virkaan vihitty voitaisiin valita suoraan seurakuntavirkaan. Ordinoimattoman valinta virkaan tapahtuisi siten, että seurakunta julistaisi viran haettavaksi, tutkisi hakijat ja päättäisi ehdollisesta valinnasta. Seurakunta antaisi vokaation. Vihkiminen tapahtuisi ordinaatiokoulutuksen ja tuomiokapitulin tutkinnan jälkeen. Diakonaattiin vihitylle ei annettaisi varsinaista virkamääräystä, vaan todistus ordinaatiosta. Piispalle ja tuomiokapitulille jäisi oikeus päättää vihkimyksestä. Ehdotetun kirkkojärjestyksen muutoksen (KJ 6:35 §) mukaan diakonaattiin kuuluvaa virkaa voisi hoitaa tilapäisestikin ainoastaan ordinoitu. Toisaalla kuitenkin todetaan, että *”sijaistehtäviä voi edelleen hoitaa ilman vihkimistä ... toisaalta on kuitenkin pidettävä huolta siitä, että vihkimistä ei pidetä viran kannalta vapaaehtoisena lisänä”* (s. 139).

2. Komitean työn teologista arviointia

2.1 Johdanto

Piispainkokous pitää kirkon kaikkien jäsenten hengellistä vahvistamista virkarakenneuudistuksen keskeisimpänä tehtävänä. Tämä päämäärä voi toteutua sekä seurakuntalaisten että kirkon kaikkien työntekijöiden hengellisen kasvun kautta. Virkarakenteen uudistamisen tulee palvella koko kirkon hengellistä rakentamista. Luterilaisen itseymmärryksen mukaan kirkon virka on olemassa uskon syntymisen ja kasvamisen tähden.

Kirkon kaikkien jäsenten hengellinen kasvu toteutuu osittain vahvistamalla viranhaltijan hengellistä identiteettiä. Ordinaatiossa vihittävä sitoutuu kirkon uskoon ja seurakunnan palvelemiseen. Virkarakenteen uudistamisen tarkoituksena on tukea virkaan vihittävien työntekijöiden yhtenäisyyttä kapeuttamatta silti tarpeettomasti pitkälle erikoistuneiden ammattilaisten toimenkuvaa. Kirkon kaikkia työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja merkittävää vapaaehtoistyötä tekeviä ei silti voida vihkiä kirkon virkaan.

Nykyinen diakonian virka kirkossamme on joidenkin mielestä ordinoitu virka ja joidenkin mielestä maallikkovirka. Kirkon perinteisestä teologiasta tarkasteltuna ordinaatio edellyttää kutsua tiettyyn tehtävään. Nykyisin diakoniksi vihkiminen tapahtuu opintojen päätyttyä ilman, että edellytyksenä on vokaatiota. Tämä käytäntö kaipaa muuttamista. Augsburgin tunnustuksen mukaan kirkon hengellistä virkaa voi hoitaa vain se, joka on tähän tehtävään oikein kutsuttu. On myös tarkoituksenmukaista harkita, voidaanko kirkkomme monipuolisesta työntekijäkunnasta katsoa joidenkin muidenkin kuin diakonien hoitavan sellaisia tehtäviä, että heidät voidaan ordinoita. Lisäksi tässä yhteydessä voidaan harkita lehtorin erityistehtävien (konfirmaatio, rippikoulun johtaminen ja sairaan ehtoollisen jakaminen) tarpeellisuutta ja mielekkyyttä.

Piispainkokous katsoo, että termi *diakonaatti* ei kuvaa parhaalla mahdollisella tavalla yhteen koottavia virkoja. Tätä parempi tapa on käyttää kirkon perinteessä vakiintuneita käsitteitä *piispa*, *pappi* ja *diakoni*. Viimeksi mainittu termi toimii yleiskäsitteenä. Termit *diakoni* ja *diakonin virka* on tarkoitettu korvaamaan virkarakennekomitean käyttämä sana diakonaatti johdannaisineen. Tarvittaessa voidaan puhua *seurakuntadiakoneista* tai *seurakuntadiakonissoista* (nykyiset diakonit/diakonissat) tai *nuorisotyön diakoneista* (nykyiset nuorisotyönohjaajat). Voidaan käyttää myös käsitteitä *lähetysdiakoni* (lähetys sihteeri) ja *lapsityön diakoni* (lapsityönohjaaja ja lapsityön johtaja).

Tunnustuskirjojen mukaan Jumala on asettanut kirkon viran. Sitä kutsutaan evankeliumin julistamisen ja sakramenttien jakamisen viraksi (CA 7). Pappi on kutsuttu palvelemaan seurakuntaa sanalla ja sakramenteilla. Tämä tehtävä tulee esiin jumalanpalveluksissa, kirkollisissa toimituksissa, kasvatus- ja opetustyössä sekä sielunhoidossa. Piispan tehtäviin kuuluu edellisten lisäksi paikallisseurakuntaa laajempi kaitsentavastuu ja kokonaiskirkolliset tehtävät. Tunnustuskirjat tuntevat myös diakonin viran. Kirkolliskokous on tehnyt päätöksen, jonka mukaan vain piispa voi vihkiä pappeja (KJ 5:1 §; 11.5.2001/439/2001).

Raamatun, varhaiskirkon käytännön, luterilaisen tunnustuksen ja kirkkomme käytännön pohjalta voidaan teologisesti perustella viran kolmijakoa. Kirkkomme elämä ja käytäntö ovat pitäneet yllä viran kolmisäikeisyyttä. Tunnustuskirjoista ei voida suoraviivaisesti hahmottaa virkakäsitystä, jossa kirkon erityisen viran yhteydessä on pappisvirasta erillisenä diakonin virka. Silti tällainen näkemys ei ole tunnustuskirjojen vastainen.

2.2 Ordinaatio

Piispainkokouksen mielestä virkarakennekomitean omaksuma käsitys ordinaatiosta on ongelmallinen, sillä se merkitsee kirkon viran uutta tulkintaa. Piispan, papin ja diakonin virkojen ei yleensä kristikunnassa ole katsottu muodostavan komitean tarkoittamaa yhtä hengellistä virkaa. Yhden vihkimyksen malli siirtää painopistettä virkojen yhteyden suuntaan tavalla, jonka seurauksena virkojen erityislaatuisuus kärsii.

Tasapaino virkojen erillisyyden ja yhteyden välillä edellyttää kunkin virkaan (pappi, piispa, diakoni) teologisesti ajateltua ja viran erityislaatua ilmaisevaa ordinaatiota ja omaa ordinaatiokaavaa. Oma ordinaatiota piispan viran osalta edellyttää myös KJ 18:2 §.

Sekä luterilaisen perinteen että sitä edeltävän kirkon tradition näkemys on ollut, että vihittävä ordinoidaan konkreettiseen virkaan. Kirkko vihki jäseniään pappisvirkaan, diakonin virkaan tai piispanvirkaan. Ordinaatiossa kokonaiskirkko julkisesti vahvistaa paikallisseurakunnan antaman vokaation, vahvistaa vihittävän viran hoitamiseen tarvittavilla armolahjoilla ja lähettää hänet tehtävänsä. Ordinaationsa perusteella virkaan vihitty saa valtuutuksen hoitaa virkaansa julkisesti.

Piispainkokouksen näkemyksen mukaan diakonian virkaan vihitty, joka suorittaa tarvittavat lisäopinnot ja saa seurakunnan vokaation, voi siirtyä pappisvirkaan kuten nykyisin. Tällöin hänet ordinoidaan. Mikäli pappi kutsutaan piispanvirkaan, hänet ordinoidaan piispaksi. Sen sijaan siirryttäessä diakonian viran sisällä tehtävästä toiseen ei enää suoriteta ordinaatiota.

Ordinaatio on kertakaikkinen tapahtuma, jota ei toisteta. Siinä annettava valtuutus on elinikäinen ja paikallisseurakuntaa laajempi. Virkarakenneuudistuksen rinnalla onkin kehitettävä myös installaation ja siunauksen teologiaa, valtuutusta paikalliseen ja tietyn virkatehtävän hoitoon rajattuun kirkon työhön. Näilläkin on oma merkityksensä kirkon hengellisen rakentumisen kannalta. Jatkossa olisi-

kin syytä vielä selvittää ordinaation, installaation ja siunauksen teologisia eroja ja yhtäläisyyksiä.

2.3 Oikeus toimittaa ehtoollinen

Sanan ja sakramenttien palvelu kuuluu pappisviran erityisluonteeseen, mutta diakonin tehtävässä sanan palvelu toteutuu toisin.

Nykyisin lehtori voi toimittaa sairaan ehtoollisen (KJ 2:12 §) eli erityistilanteessa konsekroida ehtoollisaineet. Erityistapauksissa tapahtuva ehtoollisen asettamisen osana diakonin työtehtäviä on teologisesti merkittävä kysymys. Komitean ehdotus muodostaisi uuden käytännön ja merkitsisi erityistapausten määrän kasvua. Käytäntö olisi erilliskäytäntö, joka poikkeaisi useiden luterilaisten kirkkojen, anglikaanisen kirkon, roomalaiskatolisen kirkon ja ortodoksisten kirkkojen käytännöstä.

Virkarakennekomitean (samoin kuin käsikirjakomitean) käyttämä käsite ”yksityinen ehtoollinen sielunhoitotilanteessa” on teologisesti hankala. Ehtoollisen vietto on aina yhteisöllinen ja julkinen tapahtuma. Reformaatio torjui yksityismessut. Tästä syystä on hyvä edelleenkin puhua KJ 2:10 §:n mukaisessa tilanteessa sairaan ehtoollisesta. Erityistilanteiden pastoraalisessa arvioinnissa on syytä muistaa luterilainen näkemys, jonka mukaan Jumalan sanalla ja sen lupauksilla lohduttaminen vaikuttaa saman asian kuin ehtoollisen sakramentti, vaikka sitä ei jaettaisikaan.

Ero KJ 2:10 §:n mukaisen tilanteen (yksittäiselle henkilölle jaettava ehtoollinen muualla kuin jumalanpalveluksessa) ja KJ 2:9 §:n 3 momentin mukaisen tilanteen (tilapäinen ehtoollisen vietto muualla kuin tuomiokapitulin hyväksymässä paikassa) on käytännössä häviävän pieni (esimerkiksi julkinen ehtoollisen vietto sairaalassa). Tällöin on perusteltua, että ehtoollisen toimittaa pappi. Oikeus toimittaa ehtoollinen annettiin aikoinaan lehtoreille myönnytyksenä ennen pappisviran avaamista naisille.

2.4 Kirkkomme ekumeeniset sitoumukset

Piispainkokous pitää tärkeänä, että Suomen evankelis-luterilainen kirkko toimii johdonmukaisesti ekumeenisissa suhteissaan eikä tee yksinään sellaisia teologisia ratkaisuja, jotka ovat ristiriidassa sen aiemmin tekemien sitoumusten kanssa.

Virkarakennekomitean ratkaisun mukaan mikäli diakoniksi ordinoitu kutsutaan lisäopintojen suorittamisen jälkeen pappisvirkaan ja mahdollisesti edelleen piispanvirkaan, hänet ainoastaan asetetaan virkaan. Tämä käytäntö olisi jännitteinen Porvoon sopimuksen kanssa. Sen mukaan piispa ordinoidaan eli vihitään virkaansa (C 47). Ordinaatiossa annetaan piispan virka ja sen toimivalta (C 48). Kyseessä ei siis ole pelkkä installaatio.

Porvoon sopimuksen mukaan ordinaatio piispaksi ja ordinaatio papiksi ovat omat vihkimyksensä. Dokumentissa ei käsitellä diakonian virkaa. Silti Porvoon sopimuksen edustama teologia edellyttää, että pappisvihkimys ei ole yhtenevä diakonivihkimyksen kanssa. Sopimus ei myöskään tunne ajattelutapaa kirkon yhdestä hengellisestä virasta (41-42 §).

Kirkkojen ykseyden etsinnässä virkateologiaan kytkeytyy erottamattomasti kysymys ehtoollisen pätevydestä. Ehtoollisella avustaminen (jakaminen) ei ole ekumeenisesti ongelmallista, mutta ehtoollisen toimittaminen (konsekrointi) on. Kirkkomme ekumeenisten suhteiden hoidon kannalta on parempi, että jatkossakin ehtoollisen toimittaminen on vain papin ja piispan tehtävä.

Porvoon julistuksessa Suomen ev.-lut. kirkko on sitoutunut pyrkimään Britannian ja Irlannin anglikaanisten kirkkojen kanssa yhteiseen näkemykseen diakonian virasta (diaconal ministry). Toisen kirkon viran täysi tunnustaminen koskee piispallisesti vihittyjä piispoja, pappeja ja diakoneja, joilla on omat vihkimyksensä. Tämän mukaisesti

“Me sitoudumme ... toivottamaan henkilön, joka on vihitty piispallisesti piispan, papin tai diakonin virkaan

jossakin meidän kirkoistamme, tervetulleeksi, kutsusta ja kaikkien niiden säädösten mukaan, jotka kunakin aikana ovat voimassa, palvelemaan vastaanottavan kirkon samassa virassa ilman uudelleenvihkimistä“ (§ 58 b v, ks. myös § 58 a iv).

Anglikaanisessa kirkossa diakonin virka on nykyisin pääsääntöisesti pappouden esivaihe. Diakonin tehtäviin ovat kuuluneet sanan julistaminen ja rakkauden palvelu sekä avustaminen sakramenttien hoidossa. Tällä hetkellä Englannin anglikaaninen kirkko pyrkii kohti pysyvää diakonin virkaa. Sen piispainkokouksen asettama työryhmä (mietintö *For such a time as this. A renewed diaconate in the Church of England, 2001*) ehdottaa diakonian viran uudistamista pastoraalisessa (myötätunto ja apu), liturgisessa (jumalanpalveluselämä) ja katekeettisessä (kristinuskon sisällön opetus) mielessä.

Ekumeeninen asiakirja *Kaste, ehtoollinen ja virka* (ns. BEM-asiakirja, Kirkkojen maailmanneuvoston Faith and Order –asiakirja n:o 111, 1982) tarjoaa hyvän lähtökohdan pyrkimykselle kohti kirkkojen yhteistä näkemystä diakonian virasta. Sen mukaan diakonit antavat esimerkin jumalanpalveluksen ja kristillisen palvelun keskinäisestä riippuvuudesta. Asiakirja mainitsee diakonien jumalanpalvelustehtävistä Raamatun tekstien lukemisen, saarnaamisen ja seurakunnan johtamisen yhteiseen rukoukseen. Tämän lisäksi diakonit voivat avustaa seurakunnan opettamisessa, suorittaa rakkaudenpalvelua ja hoitaa tiettyjä hallinnollisia tehtäviä (virka § 31). Diakonien vihkimyksestä dokumentti toteaa:

“Nykyisin monissa kirkoissa on voimakasta pyrkimystä vakiinnuttaa diakonaatti uudelleen vihkimykseen nojautavana kirkon virkana, jolla on oma identiteettinsä ja joka on tarkoitettu elinikäiseksi viraksi. ... Diakonian viran järjestelyissä vallitsevia eroavuuksia ei tulisi pitää esteenä virkojen vastavuoroiselle tunnustamiselle“ (virka § 31, selitys).

Kirkolliskokous on vastauksessaan (KKpk 4.11.1985, § 15) ollut diakonian viran osalta pääosin samaa mieltä BEM-asiakirjan kanssa.

Piispainkokouksen mielestä on tarpeen jatkossa pohtia uudistuksen käytännön ekumeenisia seurauksia. Porvoon yhteisön kirkot ovat tunnustaneet vastavuoroisesti toistensa samat virat. Millaisia viran tuomia oikeuksia ja velvollisuuksia olisi esimerkiksi piispallisesti virkaan vihityllä nuorisotyönohjaajalla hänen siirtyessään Englannin anglikaanisen kirkon palvelukseen? Millä edellytyksillä ja oikeuksilla vastaavasti Englannin anglikaanisessa kirkossa diakonina palveleva voi siirtyä Suomen ev.-lut. kirkkoon esimerkiksi diakonin virkaan? Piispainkokouksen mielestä tämän tapaisia kysymyksiä on jatkossa selvitettävä erikseen.

2.5 Viran suhde maallikkouteen

Luterilaisen käsityksen mukaan kaikki kristityt on kutsuttu toteuttamaan kirkon missiota. Vaikka virkaan vihkiminen merkitsee erottamista hengelliseen tehtävään, vihityt eivät muodosta joukkoa, joka vapauttaa muut kristityt vastuustaan. Jokaisella kastetulla kristityllä on oma hengellinen kutsumuksensa. Kastetut ovat keskenään tasa-arvoisia Jumalan kansan jäseniä ja heistä jokainen edustaa Kristusta. Piispainkokouksen mielestä virkarakenneuudistus on toteutettava niin, ettei kaikkien kristittyjen yhteinen missio hämärry.

Virkarakennekomitea ei ole saamansa tehtävän pohjalta kovin paljoa pohtinut maallikkoutta kirkossa. Tämän teeman käsittely on silti keskeinen osa työskentelyä. Periaatteellinen kasteen ja yhteisen pappeuden arvon tunnustaminen eivät riitä maallikkouden teologiaksi. Kaikkien seurakuntatyössä mukana olevien hengellistä identiteettiä tulee vahvistaa, jotta kirkon viran ja maallikkotehtävien välillä oleva ero ei syvene. Seurakuntalaisilla tulee jatkosakin olla omia keskeisiä palvelutehtäviään. Uudistuksessa ja siitä käytävässä keskustelussa ei pidä luoda mielikuvaa vastakainasettelusta maallikoiden ja virkaan vihittyjen välillä.

Kirkon maallikkotehtäviä, joita hoitavat luottamushenkilöt, vapaaehtoiset tai palkatut työntekijät, ei tule vahingossa leimata

epähengellisiksi tai vähemmän arvokkaiksi. Näitä tehtäviä hoitavat palvelevat työllään ja taidoillaan seurakuntaa. On syytä huomata, että uudistus siirtäisi eron ordinoitujen ja kirkon maallikko-tehtävien välillä eri kohtaan kuin nykyisin, mutta ei poistaisi tai vähentäisi sitä.

3. Virkarakenneuudistuksen käytännön toteuttaminen

Diakonian viran uudistamisen tulee perustua sekä teologisiin että käytännöllisiin näkökohtiin. Monet yksityiskohtaiset ratkaisut ovat inhimilliseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan perustuvia asioita.

3.1 Mihin nykyisistä viroista diakonin vihkimys?

Piispainkokous katsoo, että diakoniksi voidaan vihkiä diakonian ja nuorisotyön sekä erikseen määritellyissä lapsityön ja lähetyksen viroissa toimivia ja piispainkokouksen määrittelemät kelpoisuusehdot täyttäviä henkilöitä.

Seurakuntadiakonin ja seurakuntadiakonissan keskeiset tehtävät liittyvät rakkaudenpalveluun, sielunhoitoon ja sanan julistamiseen. Lisäksi heille voidaan osoittaa liturgisia tehtäviä. Tässä ei kuitenkaan ole nähtävä vastakkainasettelua karitatiivisen ja liturgisen diakonian viran välillä. Tehtäviensä tähden on luontevaa edelleen ordinoida seurakuntadiakonit ja –diakonissat.

Nykyisten nuorisotyönohjaajien ja erityisnuorisotyönohjaajien työssä on keskeistä Kristuksen opetuslasten kasvattaminen. Heidän tehtäviinsä kuuluu varhaisnuorison tai nuorison kristillinen kasvatus, spiritualiteetin vahvistaminen ja sielunhoito. Erityisnuorisotyönohjaajat pyrkivät auttamaan syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Näitä virkoja hoitavat voidaan luontevasti vihkiä **nuorisotyön diakoneiksi**.

Kanttori johtaa seurakunnan musiikkitoimintaa vastaten jumalanpalvelusten, kirkollisten toimitusten ja seurakunnan eri tilaisuuksien musiikista. Hän edistää seurakunnassa musiikin käyttöä, johtaa kuoroja ja opettaa rippikoulussa. Kanttori toimii musiikkikasvattajana. Komitean mielestä liturgisten ja katekeettisten tehtävien tähden kanttorin voi luontevasti katsoa kuuluvan osaksi kirkon erityistä virkaa. Kanttori julistaa omilla välineillään evankeliumia (KJ 6:39 §).

Piispainkokouksen mielestä voidaan kysyä, kuuluuko kanttori luontevasti osaksi nyt hahmoteltavaa kirkon erityistä virkaa. Näin ei ole menetelty missään muussakaan kirkkokunnassa. Musiikin viran voi nähdä myös maallikkovirkana, jonka keskeiseen tehtävään kuuluu auttaa seurakuntaa ilmaisemaan itseään musiikillisesti liturgian subjektina. Piispainkokous on virkarakennekomitean kanssa samaa mieltä siitä, että kanttori julistaa evankeliumia kirkkomusiikin keinoin. Tästä ei kuitenkaan välttämättä seuraa sitä, että kanttori olisi vihittävä virkaan. Hän voi julistaa evankeliumia myös ilman ordinaatiota (vrt. KJ 1:5 §).

Näin ymmärrettynä kanttorin hengellinen identiteetti rakentuisi maallikkotehtävästä käsin ja rinnastuisi luontevasti hengellistä elämää rakentavien muiden taiteenlajien kanssa. Piispainkokouksen käsityksen mukaan kanttorien omassa joukossa esiintyy epäilyjä diakoniksi vihkimisen mielekkyydestä. Virkaan vihkiminen ei ehkä edistäisi kanttorien identiteetin rakentumista toivotulla tavalla. Piispainkokous katsoo, että kanttoreita ei tulisi vihkiä diakoneiksi.

Komitea haluaa säilyttää **lehtorin** viran, avata sen miehille ja vihkiä tähän virkakuntaan kuuluvat diakoneiksi. Komitean käyttämien tilastojen mukaan kirkossamme oli vuonna 2000 enää 34 lehtoria. Heidän määränsä näyttää koko ajan vähenevän. Tämä kehitys herättää kysymyksen, pitääkö lehtorin virasta luopua kokonaan. Piispainkokouksen mielestä lehtoreita ei tule vihkiä diakoneiksi.

Lapsityön johtajien ja lapsityönohjaajien voidaan katsoa tekevän kristillistä opetus- ja kasvatustyötä ja heidän toimivan lasten ja perheiden sielunhoitajina. Näiden työntekijöiden ammattikuva ei ole vielä vakiintunut ja työtä voi tulla tekemään hyvin erilaisia koulutustaustoja omaavat ihmiset. Piispainkokouksen mielestä lapsityön johtajat ja lapsityönohjaajat, joilla on erityiskoulutus ja vähintään AMK-tutkinto, voidaan vihkiä diakoneiksi.

Lähetys sihteereiden työ liittyy kirkon missioon. Heidän toimenkuvassaan yhdistyy sekä kasvatus että (kansainvälinen) diakonia. Kirkossamme on kovin vähän päätoimisia lähetys sihteereiden virkoja. Suuri osa lähetys sihteereinä toimivista ei ole suorittanut ammattiotoinnoilla täydennettyä AMK-tutkintoa. Piispainkokouksen mielestä erityiskoulutuksen saaneet ja vähintään AMK-tutkinnon suorittaneet lähetys sihteerin virkaan kutsutut voidaan vihkiä diakoneiksi.

3.2 Diakoniksi vihittävien tuleva asema ja tehtävät

Piispainkokous katsoo, että kaikille diakoniksi vihittäville tulee jatkossa olla oma erityiskoulutuksensa ja koulutustason tulee tällöin olla vähintään AMK-tutkinto. Piispainkokouksen tehtävänä on jatkossa määritellä kaikkien ordinoitavien viranhaltijoiden kelpoisuusvaatimukset. Tällöin ordinaation yhtenä edellytyksenä on kelpoisuusehdot täyttävä koulutus. Siirtymäkauden aikana vanhan opistotasaisen tutkinnon kautta kelpoisuuden saavuttaneet viranhaltijat voidaan vihkiä virkaan.

Piispainkokouksen mielestä diakoniksi vihkimisen edellytyksenä on seurakuntavirka tai muu KJ 5:5 §:n kaltainen tehtävä (kirkon erityistehtävä, viranhaltija tuomiokapitulissa, palvelu lähetysjärjestössä tai kristillisessä yhteisössä, opettaja). Diakoniksi tai diakonissaksi nykyisen käytännön mukaan vihityt eivät kuitenkaan tarvitse uudessa järjestelmässä uutta vihkimystä. Heidän ordinaationsa on katsottava päteväksi, vaikka siihen ei liittyisikään vokaatiota, viranhoitoa paikallisseurakunnassa tai tähän rinnastettavaa tehtävää.

Diakoniksi vihkiminen ei olisi viranhoidon ehdoton edellytys. Diakoneiksi ei kuitenkaan ordinoitaisi automaattisesti tietyn koulutuksen suorittamisen jälkeen, vaan edellytyksenä on konkreettinen kirkon virka ja vokaatio. Piispa ja tuomiokapituli päättävät virkaan vihkimisestä. Koska kenelläkään ei voida katsoa olevan oikeutta ordinaatioon, tulee säätää, että piispan ja tuomiokapitulin päätöksestä ei ole valitusoikeutta.

Diakoneiksi vihittävien henkilöstöhallinto hoidettaisiin paikallis-seurakunnassa. Virkaan vihkimätön saisi siunauksen tehtävänsä. Täten esimerkiksi tilapäinen viranhoito ilman vihkimystä olisi mahdollista. Virkaan vihkiminen ei lisäisi henkilön muodollista pätevyyttä tai kelpoisuutta eikä muodostaisi perustaa ordinoimatonta korkeampaan palkkaukseen.

Uudistuksen vaikutukset viranhaltijoiden virkamiesoikeudelliseen asemaan on erikseen selvitettävä. Jatkotyöskentelyn varaan jää myös diakonien kurinpitokysymysten selvittely. Luontevinta olisi, että näitä asioita käsittelisi ainoastaan yksi viranomainen, ei sekä tuomiokapituli että paikallisseurakunnan hallintoelin.

Piispainkokouksen mielestä on luontevaa, että diakonien tehtäviin kuuluu **ehtoollisen jakamisessa avustaminen**. Tähän ei täten tarvittaisi erityistä kirkkoherran antamaa lupaa. Silti sakramenttien hoitamista ei tulisi hätäkastetta (KJ 2:14 § 1 momentti) ja hätäehtoollista (KJ 2:12 § 3 momentti) lukuun ottamatta antaa diakonien hoidettavaksi. Uudistuksen yhtenä tarkoituksena on vahvistaa diakoniksi vihittävien sidettä jumalanpalveluselämään. Jo messun yhteydessä toteutettava vihkimistoimitus korostaa tätä. Silti uudistuksen ei tarvitse merkitä messua toimittavien viranhaltijoiden määrän kasvua.

Komitea ajattelee, että uudistuksen jälkeen diakonit voivat hoitaa erityistilanteissa **sanajumalanpalveluksen**. Tämä muutos ei olisi komitean mielestä kovin suuri. Hartauden ja sanajumalanpalveluksen välinen ero on vähäinen. Nykyisinkin esimerkiksi teologian opiskelijat ovat toimittaneet sanajumalanpalveluksia ja poikkeustilanteissa myös seurakunnan viranhaltija tai kirkkovaltuus-

ton jäsen voi sen toimittaa päiväjumalanpalveluksena. Jatkossa diakoniksi vihityn oikeus toimittaa sanajumalanpalvelus päiväjumalanpalveluksena tulisi rajata kirkkojärjestyksen nykyisin määrittämään poikkeustilanteeseen (vain KJ 2:7 §:n ja siihen liittyvän jumalanpalvelusten kirjan ohjeen mukaisessa erityistilanteessa). Ehdotetun uudistuksen myötä diakoniksi vihityt voisivat toimittaa sanajumalanpalveluksen, joka ei ole päiväjumalanpalvelus (esimerkiksi leiriolosuhteet). Piispainkokouksenkin mielestä on johdonmukaista, että diakoni kirkkoherran antamalla luvalla voi erityistilanteissa toimittaa sanajumalanpalveluksen. Piispainkokous katsoo, että diakoniksi vihitty voisi myös toimittaa erilaisia sanajumalanpalvelukseen rinnastettavia siunaamistoimituksia kuten kodin siunaamisen tai yksityisen ripin.

Hautaan siunaamista on perinteisesti kirkossamme pidetty pappin tehtävänä. Kyse on kasuaalitoimituksen luonteisesta rukoushetkestä. Mikäli esimerkiksi diakoniatyöntekijällä on ollut vainajaan tai hänen lähiomaisiinsa pitkäaikainen sielunhoitosuhde, hänellä on nykyisenkin järjestelmän puitteissa luontevia mahdollisuuksia osallistua hautajaisiin esimerkiksi pitämällä puheen siunaus- tai muistotilaisuudessa. Hautaaminen on yleensä kirkoissa mielletty normaalioloissa pappin tehtäväksi. Pastoraalinen kohtaaminen ihmisen elämän keskeisissä käännekohtissa muodostaa pappin työn keskeisen osan.

Myös **avioliittoon vihkiminen** tulee sen kasuaaliluonteen tähden säilyttää vain pappien tehtävänä. Avioliittolain mukaan kirkollisen vihkimisen saa toimittaa evankelis-luterilaisessa kirkossa pappi (AL 17 § 1 momentti 1 kohta). Jo käytännöllisistä syistä kirkon ei tule tältä osin ehdottaa lain muuttamista. Avioliiton vihkiminen mielletään kirkoissa normaalioloissa yleensä pappin tehtäväksi, vaikka kyseessä on luonteeltaan rukoushetki. Sama koskee **avioliiton siunaamista**. Pastoraalisista syistä ei ole mielekästä erottaa toisistaan avioliiton siunaamista ja vihkimistä eri kategorioiksi.

Konfirmaatio on vanhastaan kuulunut piispan tehtäviin. Käytännön syistä se on uskottu pappien hoidettavaksi. Siksi on perustel-

tua, että vain pappi voi toimittaa konfirmaation. Piispainkokous on komitean kanssa samaa mieltä siitä, että diakoniksi vihitty voi opettaa rippikoulussa. Rippikouluopetukseen osallistunut diakoni tai nuorisotyönohjaaja voi nykyjärjestelmän tapaan hoitaa joitain konfirmaatiojumalanpalveluksen osia.

Jatkossa saattaa osoittautua tärkeäksi, että piispainkokous voi antaa tarkempia ohjeita sanajumalanpalvelusten ja niihin verrattavia rukoushetkien toimittamisesta. Tällainen mahdollisuus edellyttää kuitenkin kirkkolakiin tai kirkkojärjestykseen kirjattua selkeää valtuutusta. Näillä määräyksellä saattaa olla merkitystä myös sen takaamiseksi, että eri työntekijöiden oma ammatti-identiteetti ei tarpeettomasti hämärry.

Piispainkokous katsoo, että diakoniksi vihityillä on oikeus käyttää tämän viran tunnusmerkkejä. Pappien virkapukeutumista pohtinut työryhmä on tehnyt ehdotuksen diakoniksi vihittyjen virkapukeutumisesta (viran tunnukset ja virkapukeutumisen ohjeet, piispainkokous 12.9.2001 20 §). Piispainkokous on valmis antamaan erikseen ohjeet viran tunnusten käytöstä, mikäli uudistus toteutetaan.

3.3 Osallistuminen hallintoon

Kysymys diakoniksi vihittyjen edustuksesta kirkolliskokouksessa ja tulevassa hiippakuntavaltuustossa voidaan ratkaista usealla eri tavalla. Yksi mahdollisuus on jatkaa nykykäytäntöä. Toinen vaihtoehto on luottaa äänestäjien harkintakykyyn ja antaa pappisvirkaan ja diakoniksi ordinoitujen äänestää saman kiintiön sisällä. Kolmas vaihtoehto on muodostaa diakoniksi vihityille oma kiintiönsä, kaksi diakoneiksi vihittyä hiippakuntaa kohden. Tämä voidaan toteuttaa joko supistaen sekä papiston että maallikoiden kiintiötä tai lisäksi vastaava määrä kirkolliskokouksen ja hiippakuntavaltuuston paikkamäärää. Papistolla ja diakoneilla ei jatkossa tarvitse olla yhtä suurta määrää paikkoja edustuksellisissa elimissä. Näiden virkojen erilaisten tehtävien näkökulmasta edustajien määrä voi olla myös toisistaan riippumaton.

Nykyisellään useilla kirkolliskokouksen pappisedustajilla on takanaan maisterin tutkinnon ylittävä määrä teologisia opintoja. Samoin heihin kuuluu kirkon hallintoon monella tavoin perehtyneitä (mm. kirkkoherroja, lääninrovasteja ja assessoreja). Koulutuksen ja kokemuksen perusteella papistolla on erityisiä edellytyksiä teologisten ja hallinnollisten kysymysten hoitamiseen eikä heidän osuuttaan kirkon hallinnossa tule kaventaa. Lisäksi on otettava huomioon, että papisto toimii heille kuuluvalla virkavastuulla.

Komitean ehdotusten toteuttaminen edellyttää tuomiokapitulien ylläpitämää rekisteriä diakoniksi vihityistä. Sen tulee sisältää henkilö- ja osoitetietojen lisäksi ainakin maininta ordinaation ajankohdasta sekä työpaikasta ja työsuhteen kestosta. Rekisteristä on selvittävä esimerkiksi vaalikelpoisuus ja äänioikeus, jotka ratkeavat työsuhteen ja ordinaation perusteella.

Komitean ehdottaman menettelytavan solmukohdaksi muodostuu diakoniksi vihittyjen rekisteritietojen ylläpito. Asian hoitamiseksi on ehdotettu erilaisia ilmoitusvelvollisuuksia (paikallisseurakunnat, asianomaiset itse). Komitean ehdotus merkitsisi asiakirjaliikenteen huomattavaa kasvua, jonka hoitamiseen tarvittaisiin lisää työvoimaa. Voidaan olettaa ilmoitusvelvollisuuteen perustuvan diakoneihin kuuluvien luettelon osoittautuvan varsin haavoittuvaksi, aiheuttavan runsaasti lisätyötä ja tulevan helposti puutteellisesti päivitettyksi.

Henkilötietolain mukaan henkilörekisteriä ylläpitävä vastaa henkilörekisterin tietojen paikkansapitävyydestä (henkilötietolaki 29 §). Komitean ehdottamaa ilmoitusmenettelyä ei voi pitää riittävän tapana varmistua tietojen oikeellisuudesta. Mikäli uudistus toteutetaan, tuomiokapituli joutuisi tarkastamaan säännöllisesti kaikki luettelossa olevat tiedot. Tämä ja muut uudistuksen aiheuttamat haasteet aiheuttavat tuomiokapitulien henkilöstöressurssien lisäämistarpeen.

Piispainkokous katsoo, että diakoniksi vihityillä voi olla edustus kirkon hallinnossa edellyttäen että ääniluetteloihin liittyvät kysy-

mykset voidaan lain edellyttämällä tavalla hoitaa. Kirkolliskokouksessa voisi diakoniksi vihityillä olla oma kiintiönsä. Hiippakuntavaltuustossa voidaan noudattaa samaa periaatetta.

Kaikilla ordinoituilla tulee olla yhtäläinen äänioikeus piispan, asessorin ja lääninrovastin vaalissa, mutta pätevyysvaatimukset näihin virkoihin tulee säilyttää ennallaan. Uuteen käytäntöön siirtyminen edellyttää usean vuoden mittaista siirtymäaikaa, jonka kuluessa voidaan olettaa diakoneiksi vihittyjen määrän kasvaneen riittävän suureksi. Äänioikeuden edellytyksistä tulisi säätää vastaavalla tavalla kuin äänioikeudesta on pappisviran kohdalla säädetty.

3.4 Orientaatiokoulutus

Kirkko tarvitsee sanomaansa ja tehtävänsä sitoutuneita kutsu-
mustietoisia työntekijöitä. Orientaatiotoiminta tähtää kirkon virkaan opiskelevien valmistautumiseen tulevaan tehtävänsä. Tämä on syytä aloittaa mahdollisimman varhain, mieluiten jo ennen kirkon virkaan valmistavien opintojen aloittamista. Orientaatio jatkuu opiskelujen aikana ja tiivistyy vihkimykseen valmistautumiseen. Tämän prosessin aikana kirkko tarjoaa mahdollisuuden hengelliseen kypsymiseen ja antaa realistisen kuvan seurakunnasta inhimillisenä yhteisönä, jonka palvelukseen Jumala kutsuu. Oppilaitokset tuskin voivat kovin paljoa tehdä tutkintorakenteen sisällä orientaation vahvistamiseksi. Tämän asemasta kirkon tulee kehittää harjoittelua tukevia seurakuntien käytäntöjä. Piispainkokouksen mielestä orientaatiokoulutuksen vahvistaminen on tarpeellista riippumatta virkarakenneratkaisusta.

Harjoittelun toteuttaminen muodostaa seurakunnille, hiippakunnille ja Kirkon koulutuskeskukselle haasteen kehittää yhteistyötä kouluttavien oppilaitosten kanssa. Tätä yhteistyötä toteutetaan jo nyt, mutta siihen kaivataan jatkossa lisäpanostusta. Haaste on mielekäs ja tarkoituksenmukainen, koska kirkkoa kiinnostaa opiskelijoiden rekrytointi ja orientaatio kirkon virkaan.

Diakoniksi vihittäville on syytä järjestää vastaavan tyyppinen ordinaatiokoulutus kuin papiksi vihittävillä on nykyään. Piispainkokouksen mielestä päävastuu tästä koulutuksesta tulee olla kunkin hiippakunnan hiippakuntadekaanilla ja käytännön toteutus kustakin työalasta vastaavalla hiippakuntasihteerillä. Kaikki hiippakunnan työntekijät ja tuomiokapitulin jäsenet sekä tarvittaessa lääninrovastit voivat antaa ordinaatiokoulutusta. Orientaatiokoulutuksen osioita voidaan mahdollisesti järjestää yhdessä sekä diakoniksi että papiksi vihittäville yhteistyössä kouluttavien oppilaitosten kanssa.

Vihkimys edellyttää piispalta ja tuomiokapitulilta ordinaatiota hakevien soveltuvuuden tutkimista. Piispan tai jonkun muun tuomiokapitulin viranhaltijan on mm. haastateltava vihkimystä anovat. Tämä vaatii henkilöresurssien lisäämistä. Uudistuksen toteuttaminen edellyttää myös täydennyskoulutuksen järjestämistä diakoneille. Tämä merkitsee tarvetta lisätä tuomiokapituleihin ja Kirkon koulutuskeskukseen koulutusresursseja. Tarve koulutustarjonnan lisäämiseen on olemassa jo nyt. Uudistus lisää tätä tarvetta.

Virkarakennekomitea ehdottaa, että piispainkokouksen tulisi asettaa työryhmä valmistelemaan orientaatioimintaa yhteistyössä kouluttavien oppilaitosten kanssa. Piispainkokous katsoo, että työryhmän perustaminen on tarpeen, mikäli uudistus toteutetaan. Sen tehtävä tulisi kuitenkin olla edellä kuvattua laajempi. Työryhmän olisi laadittava mielekäs ja toteuttamiskelpoinen suunnitelma diakoniksi vihittävien koulutuspolusta kokonaisuudessaan. Suunnitelman laadinnan yhteydessä voidaan ottaa realistisesti huomioon sekä olemassa olevat resurssit että ordinaation mukanaan tuomat koulutukselliset haasteet.

3.5 Vihkiminen ja viranhaku

Kirkon hengellinen virka vaatii sekä sisäisen että ulkoisen vokaation. Kirkko kutsuu työntekijänsä ja varustaa heidät tietyn konk-

reettisen tehtävän hoitamista varten.

Virkarakennekomitean ehdotus muodostuu hankalaksi tilanteessa, jossa virkaan valitaan ordinoimaton henkilö. Piispainkokous ehdottaa tätä yksinkertaisempaa järjestelmää: diakoniksi voidaan vihkiä diakonian tai nuorisotyön virkaan valittu henkilö, joka mahdollisesti jo hoitaa tätä tehtävää. Ordinaatio ei täten ole viranhoidon ehdoton edellytys. Vokaatio hoitaa virkaa tilapäisesti voi olla ordinaation peruste, mutta tällöin täytyisi olla tiedossa viranhoidon vihkimisen jälkeen vähintään puolen vuoden täysiaikaista työtä edellyttävä määrä. Virkaan vihkiminen edellyttäisi seurakunnan kutsua ja piispan sekä tuomiokapitulin päätöstä.

Komitean ajattelutavan mukaisesti voidaan todeta, että kaikki virkaan vihkimiset voivat noudattaa samaa peruskaavaa. Silti virkojen erillisyyttä tulee korostaa laatimalla tulevaan käsikirjaan erikseen vihkikaavat piispan, papin ja diakonin ordinaatiota varten. Ne sisältävät kutsumisen, siunaamisen ja lähettämisen elementit. Samoin niihin tulee kuulua lupaus pysyä kirkon uskossa ja vahvistaa siinä seurakunnan jäseniä sekä vihittävän ilmaisema tahto ottaa vastaan kirkon virka. Lupauksissa luetellaan ordinoitujen velvollisuudet sekä ilmaistaan velvoite elää seurakunnan esikuvana.

Toteutettuna uudistus merkitsee väistämättä piispan, tuomiokapitulin kollegion ja muun henkilökunnan tehtävämäärän kasvua. Tätä ei voida toteuttaa muutoin kuin lisäämällä resursseja. Ihanteellisessa tilanteessa jokainen hiippakunta saa uudistuksen aiheuttamien haasteiden toteuttamista varten pysyvästi lisää määrärahoja yhden uuden hiippakuntasihteerin viran perustamista varten. Vastaavasti Kirkon koulutuskeskuksen henkilöstöresursseja tulisi kasvattaa kahdella kouluttajalla. Resurssien kasvattaminen komitean ehdottamalla tavalla vain siirtymäkauden ajaksi ei muodosta riittävää panostusta haasteisiin, jotka ovat olemassa jo nyt ja joita uudistus lisää entisestään.

4. Virkarakenteen kehittäminen

Piispainkokouksen näkemyksen mukaan kirkon virkarakennetta voidaan kehittää edellä hahmotettujen periaatteiden mukaisesti. Diakoneiksi voidaan ordinoida ne, joilla on vokaatio seurakuntadiakoneiksi, seurakuntadiakonisseiksi, nuorisotyön, lapsityön ja lähetyksen diakoneiksi ja jotka täyttävät piispainkokouksen määrittelemät kyseisten virkojen kelpoisuusehdot. Piispa ja tuomiokapituli päättävät ordinaatiosta. Nyt virassa olevat ordinoidut diakonit ja diakonissat eivät tarvitse uutta ordinaatiota, vaan heidän voidaan katsoa olevan vihkimyksensä perusteella seurakuntadiakoneja tai seurakuntadiakonisseja.

Piispainkokouksella on valmius laatia ohjeet viran tunnuksista ja niiden käytöstä kirkolliskokouksen päätöksen synnyttyä.

Muutos äänioikeuteen piispan vaalissa on toteutettavissa päätöksen astuessa voimaan. Äänioikeus ja vaalikelpoisuus kirkolliskokoukseen ja hiippakuntavaltuustoon edellyttää usean vuoden siirtymävaihetta. Tätä tarvitaan, jotta piispat ovat ehtineet vihkiä nuorisotyön diakoneiksi riittävän määrän nykyisissä nuorisotyön viroissa olevia ja kelpoisuusehdot täyttäviä viranhaltijoita.

Helsingissä 31 päivänä maaliskuuta 2003

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

6 §

Piispainkokouksen istunnon päättäminen

Kokouksen päätteeksi *arkkipiispa Jukka Paarma* totesi, että keskeinen asia on nyt piispainkokouksen osalta saatettu päätökseen. Piispainkokouksen kanta on diakonian viran kehittämisen kannalta merkittävä. Asia koskettaa syvältä ei ainoastaan virkarakennetta vaan myös kirkon olemusta. Kirkolliskokouksella tulee olemaan vielä paljon työtä asian loppuun saattamisessa. Arkipiispa kiitti kokouksen osanottajia rakentavasta yhteistyöstä. Hän myös kiitti valmistusvaliokuntaa ja kokouksen sihteeristöä.

Valmistusvaliokunnan puheenjohtaja *piispa Ilkka Kantola* kiitti sekä puheenjohtajaa asiantuntevasti johdetusta kokouksesta että kokouksen jäseniä hyvässä yhteistyön hengessä toteutetusta kokouksesta.

Arkipiispa Jukka Paarma toimitti loppuhartauden ja piispainkokouksen istunto päättyi klo 16.35.

Vakuudeksi

Kalervo Salo

Pöytäkirja tarkistettu ja hyväksytty

Hannu Komulainen

Jaakko Simojoki